

Tentandum autem et ea (in quæ sæpissime incidunt A
disputationes) tenere. Nam quemadmodum in geom-
etria ante opus est circa elementa exercitatum
esse, et in numeris circa capitales prompte se ha-
bere, et multum refert ad hoc et alium numerum
cognoscere multiplicatum, similiter quoque et in
orationibus promptum esse ad principia, et propo-
sitiones memoria scire oportet: nam perinde ac in
memoriæ sensorio solum loci positi statim faciunt
ipsas res memorare, et hæc faciunt ad ratiocinan-
dum promptiorem, eo quod ad determinatas illas in-
spiciat secundum numerum. Propositionemque com-
munem magis quam positionem in memoria ponend-
um. Nam principiorum et suppositionum copiosum
esse mediocriter, difficile. Amplius, orationem unam
plures facere assuescendum, velut ii qui occultissime B
abscondunt. Tale autem erit si quis quam plurimum
abscedat ab affinitate eorum de quibus est oratio;
erunt autem potiores orationum universales maxime,
quæ id pati possint, ut quoniam non est una plurium
disciplina: sic enim et in iis quæ sunt ad aliquid,
et in contrariis, et conjugatis est. Oportet autem
et reminisci universales facere orationes, tametsi
fuerit disputans particulariter. Sic enim et plures
licebit unam facere, similiter autem et apud rheto-
res in enthymematibus. Eundem autem quam ma-
xime fugere, contra universale ferre syllogismos.
Et semper oportet considerare orationes, si in
pluribus communibus disputantur. Nam omnes par-
ticulares in universali disputatæ sunt, et inest in
particularibus ejus quod est universale demonstratio, C
eo quod non est syllogizare quidquam sine uni-
versali. Exercitatio autem facienda, inductivarum
quidem ad rudem, syllogisticarum autem ad exper-
tum. Et tentandum accipere ab iis quidem qui in
syllogismis triti sunt propositiones, ab iis vero qui in
inductionibus similitudines, in hoc enim utrique
exercitati sunt. Omnino autem exercitationis gratia
disceptantibus tentandum afferre aut syllogismum de
aliquo, aut propositionem, aut solutionem, aut in-
stantiam, sive recte quis dicat, sive perperam, vel
ipse, vel alter, et ad quidpiam uterque. Ex his enim
facultas, exercitatio autem facultatis gratia, et ma-
xime circa propositiones et instantias. Est enim
(ut simpliciter dicam) dialecticus, propositivus et in-
stantivus. Est autem proponere quidem, unum facere
quæ sunt plura. Oportet enim unum omnino sumere
ad quod est oratio. Instare autem quod unum est,
facere plura. Nam aut dividit, aut interimit, hoc
quidem dans, illud autem non dans, eorum quæ
proposita sunt. Non est autem cum omni disputan-
dum, neque contra quemlibet exercitandum. Nam
necesse ad aliquos pravas fieri orationes, ab eo
enim qui omnino tentat apparere, diffugiendum,
justum autem omnino tentare syllogismo concludere,
verumtamen non pulchrum, eo quod non oportet
adversus quoslibet facile consistere. Quandoquidem
necesse est parviloquium inde emergere, nam qui
exercitati sunt non possunt abstinere a disputatione
sine altercatione. Oportet autem et factas habere
orationes ad hujusmodi problemata, in quibus cum
paucissimorum copia eas ad quam plurima utiles
habeamus. Illæ vero sunt universales, et ad quas in
promptu quidpiam adinvenire difficile est.

ELENCHORUM SOPHISTICORUM ARISTOTELIS

LIBRI DUO

AN. MANL. SEV. BOETIO INTERPRETE.

LIBER PRIMUS.

CAPUT PRIMUM.

Quid intendit, et aliquem syllogismum sophisticum esse.

De sophisticis autem redargutionibus, et de iis
quæ videntur redargutiones (sunt autem captiosæ ratiocinationes, at non redargutiones) dicamus oportet,
incipientes secundum naturam a primis. Quod igitur
hi quidem syllogismi, illi autem (cum non sint) vi-
dentur, manifestum est. Nam quemadmodum et in
aliis id fit per quamdam similitudinem, sic et in ora-
tionibus se habet; etenim hi quidem habitum probe
habent, illi vero videntur, ex tribu tumentes, et
componentes seipsos; et pulchri hi quidem ob pul-
chritudinem, illi autem videntur, seipsos fucantes.
Et in inanimatis quoque similiter, nam et illorum
hæc quidem argentum, ista vero aurum revera sunt;
illa non sunt quidem, apparent autem secundum

sensum, ut lithargyrina et stannea, argentea, et felle
tincta, aurea. Eodem autem modo et syllogismus,
et redargutio: hæc quidem est, illa vero non est,
apparet autem propter imperitiam: nam imperiti
velut distantes, a longe speculantur. Nam syllogis-
mus quidem ex quibusdam est positus, ut colligamus
aliquid aliud ex necessitate ab iis quæ posita sunt
per ea quæ posita sunt; redargutio autem syllogis-
mus est, cum contradictione conclusionis; illi vero
id quidem non faciunt. Videntur autem ob multas
causas, quarum unus locus aptissimus et publicissimus
per nomina. Nam quia fieri non potest ut res
ipsas ferentes disputemus, sed nominibus pro rebus,
utimur signis, et quod accidit in nominibus, in rebus
quoque arbitramur accidere, quemadmodum iis qui
calculis supputant. Id autem non est simile, nam no-
mina quidem finita sunt, et orationum multitudo;

res vero numero infinitæ sunt. Necessè est igitur A plura eandem orationem et nomen unum significare; quemadmodum igitur et illic qui non sunt prompti calculos sustinere, a scientibus decipiuntur, eodem quoque modo et in orationibus qui nominum virtutis sunt ignari, perfacile captionibus allucinantur, et ipsi disputantes, et alios audientes. Ob hanc igitur causam, et eas quæ dicendæ sunt, est syllogismus, et redargutio apprens, atque non existens.

CAPUT II.

De generibus disputationum.

Quoniam autem quibusdam magis operæ pretium est videri esse sapientes, quam esse et non videri (est enim sophisticè apprens sapientia, non existens autem, et sophista pecuniarum aucupator ab apprensente sapientia, et non existente), manifestum profecto est quoniam necessarium est illis et sapientis opus videri facere magis quam facere, et non videri. Est autem (ut unum ad unum dicamus) in unoquoque opus sapientis, non mentiri quidem ipsum de quibus novit, mentientem autem manifestare posse. Hæc autem sunt, hoc quidem in eo quod potest dare orationem, illud autem in eo quod sumere. Necessè est igitur illos qui volunt sophisticè agere, dictarum orationum genus quærere. Operæ enim pretium est eis, nam huiusmodi potestas faciet videri sapientes cuius sunt desiderium habentes. Quod autem tale orationum genus est, et quod talem appetunt potestatem, illi quos vocamus sophistas, manifestum est. Quot autem sunt species sophisticarum orationum, et ex quo numero potestas ea constat, et quot partes contingit esse negotii, et de aliis quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad disputandum orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentativæ, contentiosæ. Et doctrinales quidem sunt quæ ex propriis principiis cujusque disciplinæ, et non ex his quæ videntur respondentis, colligunt: nam oportet credere eum qui dicit. Dialecticæ autem, quæ ex probabilibus collectivæ sunt contradictionum. Tentativæ vero, quæ ex iis colligunt quæ videntur respondentis, et quæ necessarium est eum scire qui simulat se habere scientiam, quomodo determinandum est in aliis; porro contentiosæ, quæ sunt ex iis quæ apparent probabilis, apparentes syllogisticæ. De demonstrativis autem in Analyticis dictum est; de dialecticis vero et tentativis, in aliis. De altercatoriis autem et contentiosis nunc dicendum.

CAPUT III.

Fines sophisticæ, et loci sophisticæ in dictione.

Primum igitur sumendum est quot conjectant qui in orationibus decertant et coaltercantur. Sunt autem hæc quinque numero: redargutio, falsum, inopinabile, solæcismus, et quintum, quod est facere nugari cum qui condisputat. Hoc autem est frequenter cogere idem dicere, aut quod non est, sed quod apparet quodque esse horum. Nam maxime volunt apparere redarguere; secundum autem, falsum ali-

quid monstrare; tertium vero, ad hoc quod est inopinabile ducere; quartum, solæcismo uti facere: hoc autem est facere secundum locutionem barbarizare ex oratione respondentem. Ulimum autem, idem frequenter dicere. Modi autem redarguendi sunt duo: nam alii quidem sunt propter dictionem, alii vero extra dictionem. Sunt autem ea quidem quæ propter dictionem faciunt phantasiam ex numero; hæc quidem sunt æquivocatio, amphibolia, compositio, divisio, accentus, et figura dictionis. Huius autem fides, et ea quæ est per inductionem, et syllogismus, et si qua sumatur alia, et quod totidem modis, si eisdem nominibus et eisdem orationibus non idem significamus. Sunt autem propter æquivocationem huiusmodi orationes, ut quod discunt scientes: nam ea quæ memoriæ prodita sunt, discunt grammatici. Discere enim æquivocum est, ad intelligere eum qui utitur disciplina, et ad accipere disciplinam. Ea rursus quod mala bona sunt, nam quæ expediunt bona sunt, mala autem expediunt. Duplex enim expediens est et necessarium, quod accidit plerumque in malis (est enim quoddam malum, necessarium) et bona quoque expedientia dicimus esse: Amplius autem eundem sedere, et stare, et ægrotare, et sanum esse: nam qui surgebat stat, et qui sanabatur, sanus est; surgebat autem sedens, et sanabatur ægrotans. Ægrotantem enim aut sedentem quilibet facere aut pati non unum significat, sed quandoque quidem qui nunc ægrotat aut sedet, quandoque autem qui ægrotabat prius; verumtamen sanabatur quidem ægrotans cum ægrotans, sanus est autem non cum ægrotans, sed ægrotans non nunc, sed prius. Propter autem amphiboliam sunt orationes tales, velle capere me pugnantes. Et putasne quod quis cognoscit, id cognoscit? nam et cognoscentem et cognitum contingit, ut cognoscentem significare hac oratione. Et putasne quod quis videt, id videt? videt autem columnam, quare columna videt. Et putas quod tu dicis esse, id tu dicis esse? dicis autem lapidem esse, quare tu lapis, dicis esse. Et putas est silentia dicere? duplex enim est et id, silentia dicere, hoc quidem eos qui dicunt silere, illud autem ea quæ dicuntur. Sunt autem tres modi secundum æquivocationem et amphiboliam. Unus quidem quando nomen vel oratio plura significat principaliter, ut aquila vel canis. Alius autem quando soliti sumus sic dicere. Tertius vero quando compositum plura significat, separatim vero simpliciter, ut scire litteras: nam utrumque fortasse unum quidem significat, et scire, et litteræ; ambo autem plura, aut litteras ipsas scientiam habere, aut litterarum alium. Amphibolia igitur et æquivocatio propter hos modos sunt. Propter compositionem vero huiusmodi sunt, ut possibile est sedentem ambulare, et non scribentem scribere: non enim idem significat si dividens quis dicat, et componens, quod possibile est sedentem ambulare, et non scribentem scribere. Et hoc identidem si quis componat non scribentem scribere. Significabit profecto quod habet potestatem, ut non scribens scri-

bat; si quis autem non componat, quoniam habet potestatem quando non scribit, ut scribat. Et dicit nunc litteræ, si quis didicit quas scit. Amplius, quod unum solum potest ferre, plura potest ferre. Propter vero divisionem quod quinque sunt duo, et tria paria et imparia. Et quod majus æquale, tantumdem enim est majus et adhuc amplius; nam eadem oratio divisa et composita non idem semper videbitur significare. Ut ego posui te servum, existentem liberum. Et hoc, quinquaginta virum, centum heros liquit Achilles. Propter accentum autem, in iis quæ sunt sine scriptura, non facile dialecticis facere orationem; in scripturis autem et poematibus magis. Ut et poetam defendunt nonnulli adversus redarguentes quasi hic absurde locutum, Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo, quod pentemimeri usus sit, et turture feminino: solvunt enim id accentu, dicentes quod aëria accentum finale longum habet, et non ad turtur, sed ad ulmo, ut epithetum debet referri; et id de Niso et Eurialo, cum Retulos vine somnoque sepultos intellexissent, Cætera per terras omnia animalia tamno laxabant curas, et corda oblita laborum. Talia igitur propter accentum sunt. Quæ autem propter figuram dictionis sunt, accidunt quando non idem ut idem interpretatur, ut masculinum, femininum, vel femininum, masculinum, vel quod inter hæc est, alterum horum, vel rursus quale quantum, vel quantum quale, vel faciens patiens, vel dispositum facere, et alia cetera divisum prius. Nam est aliquid quod non est eorum quæ sunt facere, ut eorum quæ sunt facere aliquid dictione significare; ut valere similiter figura dictionis dicitur ei quod est secare, vel ædificare, quamvis illud quidem quale quid, et affectum quodam modo significet, hæc vero facere aliquid. Eodem autem modo et in cæteris. Propter igitur dictionem redargutiones ex his existunt.

CAPUT IV.

De locis redargutionum sophisticarum extra dictionem.

Earum vero quæ extra dictionem sunt captionum species sunt septem. Una quidem propter accidens; secunda autem propter id quod simpliciter, vel non simpliciter, sed aliquo modo, aut ubi, aut quando, aut ad aliquid dicitur; tertia autem propter redargutionis ignorantiam; quarta vero propter consequens; quinta autem propter id quod est in principio sumere; sexta propter id quod non est causa, ut causam ponere; septima vero propter plures interrogationes unam facere. Propter igitur accidens captiones sunt, quando similiter quodcumque existimabitur rei et accidenti inesse: nam quia multa eidem accidunt, non est necesse omnibus prædicatis et ei de quo prædicantur, illa omnia inesse. Nam omnia sic erunt eadem, quemadmodum sophisticæ dicunt: ut si Coriscus est alter ab homine, ipse est alter a se, est enim homo; aut si a Socrate alter, Socrates autem homo ab homine alterum dicunt esse confessum, eo quod accidit (a quo dixit alterum esse) hunc esse hominem. Propter id autem quod hoc quidem simpliciter, illud autem aliquo modo, et non

A præcipue, quando quod in parte dicitur, ut simpliciter dictum sumitur, ut si non ens est opinabile quod non ens est; non enim est idem esse quodvis, et esse simpliciter. Aut rursus quoniam quod est non est, si eorum quæ sunt quidpiam non est, ut si non est homo: nam non idem est non esse quodvis, et non esse simpliciter, apparet autem, eo quod perquam propinquum est dictione, et parum differat esse quodvis ab eo quod est esse, et non esse quodvis ab eo quod est non esse. Similiter autem propter id quod est aliquo modo, et simpliciter, ut si Indus cum sit totus niger, albus est dentibus, albus igitur et non albus est. Aut si ambo aliquo modo, quod simul contraria inerunt, tale autem in quibusdam quidem, cuilibet facile est considerare. Ut si sumens B Æthiopem nigrum esse, dentibus dicat quod albus; si ergo ibi albus, quod niger, et non niger, putabit disputasse syllogistice, cum perfecterit interrogationem. In quibusdam vero latet frequenter, in quibuscumque cum aliquo modo dicatur, simpliciter videtur sequi, et in quibuscumque non facile est considerare utrum eorum præcipue sit assignandum. Fit autem tale, in quibuscumque similiter sunt opposita: nam videntur aut ambo, aut neutrum dandum esse simpliciter prædicari, ut si dimidium quidem album, dimidium vero nigrum, utrum album, an nigrum? Quæ autem sunt propter id quod non determinatur quid est syllogismus, aut quid redargutio, fiunt propter omissionem orationis: nam redargutio est contradictio unius et ejusdem, non nominis, sed rei, et nominis non synonymi, sed ejusdem, ex iis quæ data sunt ex necessitate, non connumerato eo quod erat in principio, secundum idem, et ad idem, et similiter, et in eodem tempore. Hoc autem modo fieri potest ut quis falsum dicat de aliquo, quidam autem omittentes aliquid eorum quæ dicta sunt, apparent redarguere ut quod idem duplum et non duplum, nam duo unius quidem dupla, tria autem non dupla. Aut si ejusdem idem duplum et non duplum, sed non secundum idem, nam secundum longitudinem duplum, secundum latitudinem non duplum. Aut si ejusdem, et secundum idem, et similiter, sed non simul, quare est apprensus redargutio. Trahat autem aliquis hanc et in eas quæ sunt propter dictionem. Quæ autem propter id quod in principio erat sumuntur, fiunt quidem sic et tot modis quot modis contingit, quod in principio est petere; videntur autem redarguere, eo quod non possit quis inspicere idem et diversum. Quæ vero propter consequens est redargutio, ideo est quod putent converti consequentiam, nam si cum hoc est ex necessitate, illud sit, et cum illud est, putant et alterum esse ex necessitate; unde et (quæ ob opinionem ex sensu sunt) deceptiones fiunt, nam sæpe esse mel fel suspicati sunt, eo quod sequitur flavus color mel. Et quia accidit terram pluvia madidam fieri, etiamsi sit madida, opinantur pluisse, id autem non necessarium est. In rhetoricis quidem quæ secundum signum sunt demonstrationes, ex consequentibus sunt, nam

CAPUT V.

volentes ostendere quod ad alter, quod consequens A est accipiunt, quod compositus, aut quod videtur noctu errabundus; pluribus autem hæc quidem insunt, prædicatum tamen non inest. Similiter autem et in ratiocinativis, ut est Melissi oratio, quod infinitum est universum, sumens autem universum ingenitum (nam ex nihilo nihil fieri) quod autem factum est ex principio fieri. Si igitur non factum est, principium non habet universum, quare infinitum; non necesse est autem hoc accidere, non enim si omne quod factum est, principium habet, etiam quicquid principium habet, factum est, quemadmodum neque si febriens calidus, etiam calidum necesse est fabricare. Quæ vero propter non causam, ut causam, cum assumitur quod non causa est, tanquam propter illud fiat redargutio. Accidit autem tale, ad impossibile syllogismis: necessarium enim est in his aliquid intermittere ex iis quæ posita sint. Si ergo enumeretur in necessariis interrogationibus ad id ad quod accidit impossibile, videbitur propter id sæpe fieri redargutio, ut quod non est anima, et vita idem: nam si generatio corruptioni est contrarium, et alicui corruptioni erit quædam generatio contrarium, mors autem corruptio quædam et contrarium vitæ; quare vita generatio et vivere generari: hoc autem impossibile, non ergo idem anima et vita. Nequaquam collectum est, nam accidit (tametsi quispiam non idem dicat vitam et animam) impossibile, sed solum, contrarium vitam quidem morti, cum sit corruptio, corruptioni autem generationem. Incollectiles igitur simpliciter non sunt huiusmodi orationes, sed ad B propositum incollectiles, et latet plerumque non minus ipsos interrogantes quod tale est. Propter igitur consequens, et propter non causam orationes huiusmodi sunt. Quæ autem propter id quod est duas interrogationes unam facere, quando latet plures esse, et perinde ac una sit, assignatur responsio una. In aliquibus autem facile est videre quod plures, et quod non danda una responsio, ut utrum terra mare est an cælum? In aliquibus vero minus, et quasi una sit, aut constat (eo quod nequeunt respondere ad interrogatum) aut redargui videntur, ut putas hic et hic est homo? Quare cum aliquis percusserit hunc et hunc, percutiet hominem, et non homines. Aut rursus quorum hæc sunt quidem bona, illa autem non bona, omnia hæc D bona, an non bona? Nam utrumvis dixerit, est quidem ut aut redargutionem, aut falsum apparens videatur facere, nam dicere eorum quæ non sunt bona aliquid esse bonum, aut eorum quæ bona sunt non bonum, falsum. Quandoque utem assumptis quibusdam, redargutio etiam fiet vera, ut si quis concedat similiter et unum et plura dici alba, et nuda, et cæca: nam si cæcum est quod non habet visum, natum tamen habere, et cæca erunt quæ non habent visum, nata autem habere; quando igitur hoc quidem habet visum, illud autem non habet, ambo erunt vel videntia, vel cæca, quod est impossibile.

Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis revocatum iri.

Aut igitur sic dividendum apparentes syllogismos et redargutiones, aut omnes reducendum ad redargutionis ignorantiam, iis qui hæc principium faciunt: fieri enim potest ut omnes resolvamus dictos modos ad redargutionis definitionem. Primum quidem si incollectiles fuerint, oportet enim ex iis quæ posita sunt accidere conclusionem, et (ut ita dicam) ex necessitate, atque non apparere; deinde et secundum partes definitionis, nam earum quæ sunt in dictione, hæc quidem sunt propter duplex, ut equivocatio et oratio, et similis figura, consuetum enim id omnia ut et illud quidpiam significare. Compositio autem, et divisio, et accentus, eo quod non eadem est oratio, aut nomen quod differens, oportebat autem et id esse quemadmodum et rem eandem, si debebat redargutio vel syllogismus esse; ut si tunica, non vestis syllogizetur, sed tunica, nam verum est et illud, sed non syllogizatum est; sed adhuc interrogatione indiget, quod idem significat ad eam qui querit propter quod. Quæ vero secundum accidens definito syllogismo manifestæ fiunt, nam eandem definitionem oportet syllogismi et redargutionis fieri, attamen et adungere contradictionem, nam redargutio syllogismus est contradictionis; si igitur non est syllogismus accidentis, non fit redargutio: non enim si cum hæc sint, necesse est illud esse, id autem est album esse propter syllogismum; neque si triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales, et accidit ei figuram esse, vel primum, vel principium, quod figura, vel primum, vel principium tale est: nam non quatenus figura, vel primum, vel principium, sed quatenus triangulus demonstratio. Similiter et in aliis. Quare si redargutio syllogismus quidam, non erit quæ secundum accidens redargutio. Verum propter hoc et artifices et omnino scientes ab insciis redarguantur, nam secundum accidens syllogismos faciunt contra sapientes; qui vero non possunt dividere, aut interrogati concedunt, aut cum non dant, arbitrantur dedisse. Quæ vero propter id quod aliquo modo et simpliciter, quoniam non de eodem affirmatio et negatio est, nam aliquo modo albi, aliquo modo non album, et simpliciter albi, simpliciter non album, negatio est; si igitur cum datur aliquo modo esse album, quis ut simpliciter dictum accipit, non facit redargutionem: apparet autem propter ignorantiam ipsius, quid est redargutio. Manifestissime autem omnium quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionem, quare et sic auctoritate sunt, nam propter orationis omissionem phantasia fit, et divisio hoc pacto, commune in omnibus his ponendum est orationis omissio. Quæ vero propter id quod sumitur quod erat in principio, et non causa ut causa ponitur, manifestæ sunt per definitionem, nam oportet conclusionem accidere eo quod hæc sunt, quod non erat in non causis, et

rursum non connumerato eo quod erat in principio, quod non habent eæ quæ sunt propter petitionem ejus quod in principio. Quæ vero propter consequens particula sunt accidentis, nam consequens accidit; differt autem ab accidente, quoniam accidens quidem est in uno solo sumere, ut idem esse flavum, et mel, et album, et cygnum, quod autem propter consequens, semper in pluribus: nam quæ uni et eidem sunt eadem, et sibi invicem postulatur esse eadem, propter quod sit ea quæ propter consequens redargutio. Est autem non omnino verum, ut si ait album secundum accidens, nam et nix et cygnus albo idem, aut rursum in Melissi oratione idem esse accipit factum esse, et principium habere, aut æqualia fieri, et eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, et quod habet principium, factum esse postulat, tanquam ambo eadem sint, eo quod principium habet factum esse et finitum. Similiter autem et in iis quæ æqualia facta sunt, si eandem magnitudinem, et unam sumentia æqualia sunt, et quæ æqualia facta sunt, eandem et unam magnitudinem sumunt, quare consequens sumit; quod igitur propter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis est, manifestum, et quod ea quæ est, est propter consequens. Inspiciendum autem est id et alias melius. Quæ vero propter id quod est plures interrogationes ut unam facere, in eo sunt quod non enucleamus, sive non dividimus propositionis orationem, nam propositio unum de uno est. Nam idem terminus unius solius rei, et simpliciter rei, ut hominis, et unius solius hominis. Similiter autem et in aliis. Si igitur una propositio est quæ unum de uno postulat, et simpliciter erit propositio talis interrogatio. Atqui quoniam syllogismus ex propositionibus est, redargutio autem syllogismus, et redargutio erit ex propositionibus. Si igitur propositio unum de uno, manifestum quoniam et hæc in redargutionis ignorantia, nam apparet esse propositio quæ non est propositio. Si itaque dedit responsionem ut ad unam interrogationem, erit redargutio; si autem non dederit, sed apparet, apparens redargutio. Quare omnes loci cadunt in redargutionis ignorantiam, qui quidem dicti sunt propter dictionem, quia est apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis, alii autem propter syllogismi terminum.

CAPUT VI.

Causæ deceptionum, captionum sophisticarum.

Deceptio autem sit in iis quidem quæ propter æquivocationem et orationem, eo quod non potest quis dividere id quod multipliciter dicitur, nam quædam non est promptum dividere, ut unum, et ens, et idem. In iis autem quæ sunt propter compositionem et divisionem, eo quod nihil putatur differre composita et divisa oratio, ceu evenit in plurimis. Similiter autem et in iis quæ sunt propter accentum, non enim aliud videtur significare in una, et remissa oratio in aliquo, aut non in plu-

ribus. Earum vero quæ sunt propter figuram, ob similitudinem dictionis: difficile est enim dividere quæ similiter et quæ aliter dicuntur (nam ferme qui hoc potest facere in procinctu est ut videat verum, maxime autem sciet innuere), quod omne quod de aliquo prædicatur, arbitramur id ipsum aliquid esse, et ut unum intelligimus, nam unum, et substantiam maxime videtur sequi id quod est aliquid, et ens. Quare in iis quæ sunt propter dictionem hic locus ponendus, primum quidem magis deceptio gignitur in iis qui cum aliis considerant, quam qui per seipsos: nam ea quæ cum alio est consideratio, per orationem est; quæ autem per seipsos, non minus per ipsam rem. Deinde et per seipsos decipi accidit, quando in oratione facit B considerationem; præterea deceptio quidem ex similitudine, similitudo autem ex dictione. In iis autem quæ sunt propter accidens, eo quod non potest dijudicare idem et diversum, et unum et multa, neque quibus prædicatorum omnia hæc et rei accidunt. Similiter autem et in iis quæ propter consequens sunt, pars enim quædam accidentis, est consequens. Amplius, et in multis apparet, et postulatur hoc pacto, si hoc ab illo non separatur, nec ab altero separatur alterum. In iis vero quæ sunt propter omissionem orationis, et in iis quæ sunt propter id quod aliquo modo et simpliciter, eo quod propter parum, deceptio est. Nam quasi nihil consignificet quid aut aliquo modo, aut simpliciter, aut alicubi, aut nunc, universaliter concedimus. C Similiter autem et in iis quæ quod in principio est sumunt, et in non causis, et quæcunque plures interrogationes ut unam faciunt: in omnibus enim his est deceptio, ob id quod propter parum, nam non exacte discernimus neque propositionis neque syllogismi terminum, propter prædictam causam.

CAPUT VII.

Ex quibus locis captiones falsæ.

Quoniam autem habemus propter quæcunque fiunt apparentes syllogismi, habemus et propter quæcunque fiunt sophistici syllogismi et redargutiones. Dico autem sophisticam redargutionem et syllogismum, non solum apparentem syllogismum aut redargutionem non existentem quidem; sed et existentem quidem, at apparenter accommodatam rei. Sunt autem illæ, quæ non secundum rem redarguunt, et quæ monstrant ignorantes, quod quidem erat proprium tentativæ. Est autem tentativa, pars dialecticæ; illa autem potest syllogizare falsum, propter ignorantiam ejus qui dat orationem. Sophisticæ autem redargutiones tametsi colligant contradictionem, non faciunt manifestum, si ignorat, nam et scientem impediunt hisce orationibus. Quod autem illas habeamus, hac via manifestum est, nam propter quæcunque apparet audientibus ut interrogata syllogizare, propter hæc et respondentem utique videatur; quare erunt syllogismi falsi per hæc aut omni, aut aliqua, nam quod non interrogatus arbitratur dedisse, et interrogatus quoque potest. Verum in qui-

busdam simul accidit et interrogare quod deest, et apparere falsum, ut in iis quæ sunt secundum dictionem et solæcismum. Si ergo syllogismi contradictionis propter apparentem redargutionem sunt, manifestum est quod propter tot erunt et falsorum syllogismi, propter quot et apparens redargutio, apparens autem propter particulas veri: nam cum quodcumque defuerit, apparebit redargutio, ut quod propter non accidens, propter orationem, quæ ad impossibile, et quæ duas interrogationes ut unam facit, propter propositionem, et pro eo quod per se, quod propter accidens, et hujus particula, quod propter consequens. Amplius, non in re, sed in oratione accidere, deinde pro universali contradictione, et secundum idem, et ad idem, et similiter, propter id quod in aliquo, vel propter unumquodque horum peccat. Amplius, propter id quod est non connumerato eo quod in principio, quod in principio sumere. Quare habemus secundum quot fiunt captiosæ ratiocinationes, nam secundum plura non erunt, secundum autem ea quæ dicta sunt erunt omnes. Est autem sophistica redargutio non simpliciter redargutio, sed ad aliquem, et syllogismus similiter. Nam si non sumat id quidem quod est propter æquivocum unum significare, et quod propter similitudinis figuram solum hoc quidem: et in aliis similiter, neque syllogismi, neque redargutiones erunt, neque simpliciter, neque ad eum qui interrogatur. Si autem sumant, ad eum qui interrogatur erunt, simpliciter autem non erunt; non enim unum significatum sumpserunt, sed apparens, et apud illum quidem.

CAPUT VIII.

De veris et falsis redargutionibus.

Propter quæcumque autem redarguunt qui redargutionibus utuntur, non oportet tentare sumere sine omnium quæ sunt scientia. Id autem non unius artis, nam infinitæ fortasæ sunt scientiæ; quare manifestum quoniam et demonstrationes, redargutiones quidem sunt et veræ. Nam quæcumque est demonstrare, est et redarguere eum qui ponet contradictionem veri, ut si commensurabilem diametrum posuerit, redarguet quis demonstratione, quod incommensurabilis; quare omnium oportebit esse scium: nam aliæ quidem sequuntur propter ea quæ in geometria sunt principia, et eorum conclusiones; aliæ autem propter ea quæ sunt in medicina; aliæ denique propter illa quæ sunt aliarum disciplinarum. Sed et falsæ redargutiones similiter infinitæ erunt. Nam secundum unamquamque artem est falsus syllogismus, ut secundum geometriam geometricus, et secundum medicinam medicinalis. Dico autem secundum artem, secundum illius principia. Manifestum est igitur quod non omnium redargutionum, sed earum quæ sunt secundum dialecticam, sumendi sunt loci. Nam ii communes sunt ad omnem artem et potentiam, et eam quidem quæ est secundum unamquamque disciplinam, redargutionem scientis est considerare sive enim non est, apparet, sive cum est, et quare est; eam autem quæ ex communibus est, et sub nulla

arte cadens, dialecticorum. Nam si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio namque est syllogismus contradictionis; quare aut unus, aut duo syllogismi contradictionis, redargutio est. Habemus igitur propter quæcumque omnes hujusmodi sunt; si autem hæc habemus, et solutiones habemus, nam illarum instantiæ, solutiones sunt. Habemus autem propter quæcumque et apparentes fiunt, apparentes autem non cuilibet, sed talibus; infinita enim sunt, si quis consideret illa secundum quæcumque apparent quibuslibet. Quare manifestum est quoniam dialectici est posse sumere propter quæcumque fit per communia, vel quæ est redargutio, vel quæ apparet redargutio, vel dialectica, vel apparens dialectica, vel tentativa.

CAPUT IX.

Orationes ad nomen et ad intellectum non bene didici.

Non est autem differentia orationum quam quidam dicunt esse, has quidem ad nomen, illas vero ad intellectum. Inconveniens enim est opinari alias quidem esse ad nomen orationes, diversas vero ad intellectum et non easdem. Quid enim est non ad intellectum, nisi quando non utitur nomine (qui putat interrogare) eo et ad quod is qui interrogatus dedit? Idem autem id est et ad nomen. Et ad intellectum autem, quando ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura significante nomine) unum putet significare, et interrogans, et interrogatus (ut forte ens et unum plura significat, sed et respondens et interrogans Zeno unum putans esse interrogavit, et est oratio quod unum, omnia), hæc ad nomen est, aut ad intellectum interrogantis disputata. Si vero aliquis multa putet significare, manifestum quod oratio illa non est ad intellectum. Primum igitur circa hujusmodi orationes, est ad nomen, et ad intellectum, quæcumque plura significant: deinde circa quamlibet est, non in oratione est ad intellectum esse, sed in eo quod respondens se habet aliquo modo ad ea quæ dantur; deinde ad nomen contingit omnes eas esse, nam esse ad nomen, hoc in loco, est esse non ad intellectum suum; si enim non omnes, erunt quædam aliæ quæ neque ad nomen neque ad intellectum, illi vero dicunt omnes, et dividunt vel ad nomen, vel ad intellectum esse omnes, alias autem non. Attamen quicumque sunt syllogismi propter id quod multipliciter, horum aliqui sunt secundum nomen. Nam absurde dicatur secundum nomen esse omnes qui sunt propter dictionem; sed sunt quædam captiones non in eo quod respondens ad eas se habeat aliquo modo, sed quia talem interrogationem oratio ipsa habeat quæ plura significet. Et omnino inconveniens est de redargutione disserere, et non prius de syllogismo: nam redargutio syllogismus est; quare oportet et de syllogismo prius quam de falsa redargutione; nam talis redargutio apparens syllogismus contradictionis. Quare aut in syllogismo erit causa, aut in contradictione (nam adungere oportet contradictionem), quandoque autem in utroque erit apparens re-

dargutio; est autem de eo quod est silentia dicere, in contradictione, non syllogismo. De eo autem quod est quod non habet aliquis dare, in utrisque; de eo vero quod est quod Homeri poema est figura per circulum in syllogismo; quæ autem in neutro est, verus est syllogismus. Verum unde serino provenit revertamur. Utrum quæ in disciplinis sunt orationes ad intellectum sint, an non? Et si cui videtur plura significare triangulus, et dedit non ut eam figuram de qua concludebat quoniam duo recti, utrum ad intellectum illius disputavit hic, an non? Amplius, si plura quidem significat nomen, ille autem non intelligit, neque putat quomodo is non ad intellectum disputat, aut quomodo oportet interrogare eum, qui non dat divisionem? sive interroget aliquis si est silentia dicere an non? an est quidem ut non, an est ut sic? Si autem dat aliquis nullo modo, ille autem disputat, utrum non ad intellectum disputat, quamvis oratio videatur earum esse quæ ad nomen sunt. Non igitur est genus aliquod orationum ad intellectum, sed illæ quidem ad nomen sunt, et huiusmodi non omnes, non quod redargutiones, sed neque apparentes redargutiones; nam sunt et non propter dictionem apparentes redargutiones, ut quæ propter accidens, et reliquæ. Si autem postulet dividendum, quod dicitur quidem silentia dicere, hæc autem sic, illa vero non sic, id profecto primum, absurdum postulare: nam quandoque non videtur interrogatum multipliciter se habere, atqui impossibile est dividere, qui non putat. Deinde docere, quid aliud erit? manifestum enim faciet quoniam pacto se habet, ei qui neque considerat, neque scit, neque opinatur quod aliter dicitur, quia et in non duplicibus quid prohibet hoc facere: ut putas æquales sunt unitates binariis, in quaternariis? Sunt autem hi binarii quidem inesistentes, illi autem non sic; et putas contrariorum una est disciplina an non? Sunt autem contraria hæc quidem nota, illa autem ignota; quare videtur ignorare qui hoc postulat, quod aliud est docere quam disputare, et quod oportet quidem docentem non interrogare, sed eum manifesta facere, illum autem interrogare.

CAPUT X.

De interrogatione tentativæ, et quid inter contentiosam sophisticamque intersit.

Amplius, affirmare vel negare qui postulat, id non monstrantis est, sed experimentum sumentis, nam tentativa dialectica quædam est, quapropter de omnibus inspicit, et explorat non scientem, sed ignorantem atque simulantem. Qui igitur secundum rem considerat communia, dialecticus est; qui autem id apparenter facit, sophisticus. Et syllogismus contentiosus et sophisticus, unus quidem est apparens syllogismus, circa ea de quibus dialectica tentativa est, quamvis vera sit conclusio: nam ejus quod est propter quid, allucinatorius est, et quæcunque (cum non sint) secundum cuiusque disciplinam captiosæ ratiocinationes, videntur esse secundum artem. Nam pseudographiæ non contentiosæ (secundum enim ea

quæ sub arte sunt, captiosæ sunt ratiocinationes) neque si aliqua est pseudographia circa verum, ut Hippocratis quadratura quæ per lunulas; sed ut Brysso quadravit circulum, et tametsi quadraretur circulus, quia tamen non secundum rem, ideo sophisticus; quare et qui de his quidem apparens syllogismus, contentiosa est oratio: nam apparens est secundum rem, quare fallax et injusta. Quemadmodum enim ea (quæ in certamine est) injuria quamdam speciem habet et est quædam injusta pugna, sic in contradictione injusta pugna contentiosa est, nam et illic qui omnino vincere volunt, omnia tentant, et hic qui contentiosi sunt. Qui igitur victoriæ ipsius gratia tales sunt, contentiosi homines et litium amatores videntur esse, qui autem gloriæ gratia quæ in divitiis est, sophistici sunt; nam sophisticæ est (ut diximus) pecuniarum quædam aucupativa ab apparente sapientia, quapropter demonstrationem apparentem appetunt. Et in eisdem orationibus quidem sunt litium amatores et sophistæ, sed non propter eadem; et oratio quidem eadem erit sophistica et contentiosa, sed non propter idem, sed quatenus quidem est ob victoriam apparentem, contentiosa; quatenus vero est ob sapientiam sophistica, nam sophisticæ est quædam apparens sapientia, non autem existens. Contentiosa vero est quodammodo sic se habens ad dialecticam, ut pseudographia ad geometricam: nam ex eisdem contentiosa, disseverendi modo, captiose decipit, ut et pseudographia geometricæ. Sed hæc quidem non contentiosa, quia ex principiis et conclusionibus quæ sunt sub arte pseudographiam facit; quæ autem ex iis est quæ sunt sub dialectica, circa alia quidem contentiosam esse, manifestum est: ut quadratura quidem quæ per lunulas, non contentiosa, Bryssonis autem contentiosa. Et illam quidem non est transferre nisi ad geometricam, solum eo quod ex propriis fit principiis; hanc autem ad plures quicunque nesciunt quid est possibile in unoquoque, et quid impossibile, nam accommodabitur, aut ut Antiphon quadravit, vel si quis non dicat melius esse post cœnam deambulare per Zenonis rationem, non medicinalis, communis enim est. Si ergo omnino similiter se habeat contentiosa ad dialecticam, ut pseudographia ad geometricam, non ex illis utique erit contentiosa.

CAPUT XI.

Orationes dialecticorum tentativarumque non esse ad determinatum genus.

Nunc autem non est dialecticus circa genus aliquid determinatum, neque demonstrativus ullius, neque talis qualis universalis, nam neque omnia sunt in uno aliquo genere, neque si sint, possibile est sub eisdem principiis esse ea quæ sunt. Quare et nulla ars earum quæ aliquam naturam monstrant, interrogativa est, nam non possibile est utramvis partium dare. Syllogismus enim non fit ex utrisque, dialectica autem interrogativa est (si autem monstraret, quid illud, nisi et omnia?), verum tamen prima

pecculariaque principia non interrogat, nam si non daret, non jam haberet ex quibus amplius disputaret ad instantiam. Talis autem est tentativa, nam tentativa non talis est qualis est geometria, sed qualem utique haberet, non sciens aliquis. Fieri enim potest ut periculum sumat, et is qui nescit rem de eo qui nescit, siquidem et dat non ex quibus scit, neque ex propriis, sed ex consequentibus, quæ omnia talia sunt quæ scientem quidem nihil prohibet nescire artem, nescientem autem necesse est ignorare. Quare manifestum quoniam nullius determinati tentativa disciplina est, eo quod de omnibus est, nam omnes artes utuntur quibusdam communibus. Ideoque omnes illitterati quodam modo utuntur dialectica et tentativa. Nam omnes usque ad aliquid conantur dijudicare eos qui pronuntiant; hæc autem sunt communia, nam illa nihil minus sciunt ipsi, quamvis videantur longe extra dicere. Redarguunt igitur omnes, nam sine arte quidem eo participant, cujus artificialiter est dialectica, et arte syllogistica, tentativus, dialecticus. Quoniam autem sunt multa quidem hæc et de omnibus, non talia autem ut natura quædam sint et genus, sed ut negationes; alia autem non talia, sed propria sunt. Ex illis de omnibus experimentu[m] possibile est sumere, et artem esse quædam, et non talem esse quales quæ demonstrant, eo quod contentiosus non est omnino sic se habens, ut pseudographus: nam non erit captiosus ex determinati cujuscumque generis principiis, sed circa omne genus erit is qui contentiosus. Loci igitur sophisticarum redargutionum hi sunt, et quod dialectici est considerare de his, et res eas posse facere, non difficile videre: nam quæ circa propositiones est disciplina, omnem habet hanc speculationem, et de redargutionibus quidem apparentibus dictum est.

CAPUT XII.

Loci sophistici interrogantium ad falsum aut inopinabile.

De aliquo est falsum quicquam ostendere, et oratione ad inopinabile ducere. Hoc autem fuit secundum propositum sophisticæ intentionis. Primum quidem ex eo quod interrogat quodam modo, et per interrogationem accedit maxime, nam id ad nullum determinatum interrogare propositum, venativum est illorum. Temere namque dicentes peccant magis; temere autem dicunt, quando nihil habent propositum. Et id interrogare multa (quamvis id determinatum sit ad quod disputant) et id ea quæ videntur, dicere se postulare, facit quædam idoneitatem, ut ad inopinabile ducatur aut falsum. Et si interrogatus affirmet aut neget illorum aliquid ducere ad ea ad quæ promptus est argumentari, potest tamen nunc minus nocere per hæc quam prius, nam repetunt aliquid ad id quod in principio. Elementum autem deveniendi ad falsum aliquod aut inopinabile, nullam statim interrogare positionem, sed affirmare ob id se interrogare quod dicere velit, nam locum argumentationis consideratio facit. Ad falsum autem ostendendum proprius locus sophisticus est ducere

A ad talia ad quæ abundat orationibus, est autem bene et non bene id facere, quemadmodum dictum est prius. Rursum et ad inopinabilia ducat, considerare ex quo genere est qui disputat, deinde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile, est enim singulis quibusque aliquid tale. Elementum autem horum sumere singulorumque quorumque positiones in propositionibus. Solutio vero et horum competens fertur ostendere quod non propter orationem accedit inopinabile, semper autem id quoque vult qui contendit. Amplius autem ex voluntatibus et manifestis opinionibus, nam non eadem volunt et dicunt, sed dicunt quidem decoratissimas orationes, volunt autem ea quæ videntur prodere: ut bene mori magis quam voluptuose vivere dicunt oportere, et agere B juste magis quam divitiis affluere prave; volunt autem contraria. Eum igitur qui dicit secundum voluntates, ad has manifestas opiniones ducendum, eum vero qui dicit secundum has, ad absconsas; utrovis enim modo necessarium est inopinabilia dicere, nam aut ad manifestas aut immanifestas opiniones dicunt contraria. Plurimus autem est locus faciendi inopinabilia dicere, quemadmodum Callicles in Gorgia scriptus est dicens: Et veteres autem omnes arbitrati sunt accidere propter id quod secundum naturam et secundum legem contraria; contraria enim esse naturam et legem dicunt, et justitiam secundum legem quidem esse bonum, secundum autem naturam non bonum. Oportet igitur ad eum quidem qui dicit secundum naturam, secundum legem obviare, ad eum vero qui secundum legem, ad naturam ducere; nam utroque modo dicere contingit inopinabilia, erit autem quod secundum naturam quidem ipsis verum, secundum autem legem quod multitudini videtur. Quare manifestum quod et illi, quemadmodum et qui nunc, aut redarguere, aut inopinabilia dicere respondentem, conabantur efficere. Quædam autem interrogationum habent utrinque inopinabilem responsonem, ut utrum sapientibus an patri oporteat obedire, et expedientia facere an justa, et an injuriam pati eligibilis quam nocere. Oportet autem ducere ad ea quæ multitudini et sapientibus sunt contraria: nam si dicat aliquis ut ii qui circa orationes ad ea quæ multitudini, si autem ut multi ad ea quæ iis qui in oratione; dicunt enim hi quidem ex necessitate beatum justum esse, multitudini autem inopinabile est regem infelicem esse. Est autem ad ea quæ sic sunt, inopinabilia ducere, idem ei quod est ad eam quæ est secundum naturam et secundum legem contrarietatem ducere; nam lex opinio multitudinis, sapientes autem secundum naturam et veritatem dicunt, et inopinabilia quidem ex his oportet querere locis.

CAPUT XIII.

De captionibus nugationis et solæcismi.

De eo quidem quod est facere nugari, quidam dicimus nugari, jam monstravimus. Omnes autem tales orationes id volunt efficere, si nihil referat nomen et orationem dicere. Duplum autem, et duplum di-

midii idem est. Si igitur duplum est dimidii duplum, A
erit dimidii dimidii duplum, et rursus si pro duplo
duplum dimidii ponatur, ter erit dictum dimidii dimidii
dimidii duplum. Et putas, est concupiscentia delecta-
tionis? hæc autem est appetitus delectationis, est igitur
concupiscentia appetitus delectationis delectationis.
Sunt autem omnes huiusmodi orationum in iis
quæ sunt ad aliquid, quæcunque non solum genera,
sed et ipsa ad aliquid dicuntur, et ad idem et unum
assignatur, ut appetitus alicujus appetitus, et concu-
piscentia alicujus concupiscentia, et duplum alicujus
duplum, et duplum dimidii, et in quibuscunque quæ
(cum substantia non sint) ad aliquid omnino eorum
sunt quorum sunt habitus, aut affectus, aut aliquid
huiusmodi, in oratione ipsorum de illis prædicato-
rum declaratur, ut impar est numerus medium habens, B
est autem numerus, impar est igitur numerus
numerus medium habens. Et si simum cavitas naris
est, est autem naris sima, erit ergo naris naris cava.
Apparent autem facere non facientes quandoque, eo
quod non interrogant (si significet aliquid per se dic-
tum duplum, an nihil, et si aliquid significat, utrum
idem an diversum), sed conclusionem dicunt statim,
et apparet propter nomen idem, esse idem et signifi-
ficare. Solæcismus autem quale quid est, dictum est
prius. Est autem et hoc facere, et non facientem videri,
et facientem non videri, quemadmodum Levinus dixit
si Venus masculinum est: nam qui dicit almam, solæcismum
quidem facit secundum illum, non apparet autem aliis;
qui autem alium, apparet autem, sed non facit solæcismum.
Manifestum igitur quoniam et ars quædam hoc potest facere,
eo quod multæ orationes non colligentes, solæcismum videntur
colligere, ut et in redargutionibus. Sunt autem omnes
pene apparentes solæcismi propter hoc, et quando casus
neque masculinum, neque femininum significat, sed
neutrum: nam hic quidem masculinum significat, hæc
autem femininum; hoc vero neutrum vult significare,
sæpe autem significat et illa utraque, ut quid est hoc?
Calliope, lignum, Coriscus. Masculini igitur et
feminini differunt casus omnes, neutri hi quidem,
illi autem non. Cum datur igitur hoc sæpe colligunt
quasi dictum sit hunc. Similiter autem et alium casum
pro alio ponunt. Captiosa autem ratiocinatio fit eo
quod hoc commune sit plurimum casuum, nam hoc
significat quandoque hic, quandoque autem hunc. Oportet
autem vicissim significare, cum est quidem hic, cum
esse autem hunc, ut est Coriscus, esse Coriscum. Et in
femininis nominibus similiter, nam in omnibus
similiter et est et esse facient differentiam. Et quodammodo
in his similis est solæcismus iis redargutionibus quæ
propter id quod non similia aut propter figuram
similiter dicuntur. Nam quemadmodum illic in rebus,
sic hic in nominibus accidit solæcismum facere: nam homo,
et album, et res, et nomen est; inanimatum igitur
quoniam solæcismum tentandum est ex dictis casibus
colligere. Species igitur sunt hæc contentiosarum
orationum, et partes specierum, et modi qui dicti sunt.

CAPUT XIV.

De occultatione sophistica, et contra moeste respondentes.

Differt autem non parum si ordinentur quodam modo
ea quæ ad interrogationem sunt, ut lateat quemadmodum
in dialecticis. Deinceps igitur ex iis quæ dicta sunt,
hæc primum dicenda. Est autem ad redarguendum,
unum quidem prolixitas, nam difficile simul multa
conspicere. Ad prolixitatem vero quæ adducuntur
elementis, utendum. Unum quidem festinatio, nam
tardiores minus prævident; amplius autem ira et
contentio, nam conturbati minus possunt observare
omnes. Elementa autem iræ. Manifestum quoque eum
facere qui vult juste agere, et circa omnia impudentem
esse. Amplius, permutatim interrogationes ponere, sive
ad idem plures habeat aliquis orationes, sive et quod
sic, et quod non sic: simul enim accidit aut ad plura,
aut ad contraria facere observationem. Omnino autem
omnia quæ ad occultandum dicta sunt prius, utilia
etiam ad contentiosas orationes: nam occultatio
latendi gratia est, latere autem deceptionis. Ad eos
autem qui renunt quæcunque opinantur esse ad orationem,
ex negatione interrogandum ceu contrarium velit,
aut etiam ex æquo interrogationem facere, nam cum
dubium est quod vult sumere, minus insolescunt.
Et quando in partibus dederit quispiam singula
inducendi, universale sæpe non interrogandum est,
sed ut dato utendum, nam quandoque putant et ipsi
dedisse, et audientibus quoque apparet propter
inductionis memoriam, veluti perinde atque non
interrogaverit vane. Et in quibus non nomine
significatur universale, similitudine tamen utendum
est ad id quod expedit, nam latet similitudo
plerumque. Et ad sumendum propositionem, contrarium,
oportet comparando interrogare, ut si debeat
sumera quoniam oportet per omnia patri obedire,
utrum per omnia oporteat obedire parentibus,
an per omnia non obedire? et sæpe id, utrum
multa concedendum, an pauca? magis enim si
necesse, videbuntur esse multa? Appositis enim
juxta se contrariis, minora et majora apparent,
et pejora et meliora hominibus. Valde autem et
sæpe facit videri redargui, maxime sophistica
calumnia interrogantium, cum nihil colligentes
non interrogationem faciunt id quod est ultimum,
sed concludenter dicunt veluti colligentes: non
igitur hoc et hoc. Sophisticum autem est et cum
ponitur inopinabile, quod apparet postulare
respondere, proposito eo quod videtur ex principio,
et interrogationem talium sic facere utrum tibi
videtur? nam necesse est si sit interrogatio ex
quibus syllogismus, aut redargutionem, aut
inopinabile fieri; cum dat quidem, redargutionem,
cum autem non dat neque dare videtur, fatetur
inopinabile, cum vero non dat, videri autem
fatetur, redargutionis simile. Amplius,
quemadmodum in rhetoricis, et in redargutionibus
similiter contrarietates considerandum, aut
ad eas quæ ab eodem sunt dictæ aut ad eos quos
confitetur bene dicere aut agere. Amplius, ad eos qui

videntur tales, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad omnes. Quemadmodum autem respondentes sæpe cum redarguuntur faciunt duplex, si debeat accidere redargutio, et interrogationibus utendum quandoque illo, contra instantes, si sic quidem accidat, sic autem non, quoniam si sumpserit, ut facit Cleophon in Mandrobulo, oportet etiam absistentes ab oratione reliqua argumentorum dividere, et respondenti (si præsenſerit) prius instare et prædicere. Argumentandum autem quandoque et ad aliud ab eo quod dictum est, illud sumentibus, si non ad id quod propositum est habeat aliquis argumentari, quod Lycophon fecit dum propositum esset ex arte lyram

A commendare. Ad eos autem qui exigunt ad aliquid argumentari, postquam videtur oportere assignare causam. Dictis autem quibusdam observabilibus quod universaliter accidit in redargutionibus, ut dicat contradictionem, ut quod affirmavit negare, aut quod negavit affirmare; sed non quod contrariorum est eadem disciplina, vel non eadem. Non oportet autem conclusionem ut propositionem interrogare; quædam autem neque interrogandum est, sed ut concessis utendum. Ex quibus igitur interrogationes et quomodo interrogandum, in concertatoriis exercitationibus dictum est.

LIBER SECUNDUS.

CAPUT PRIMUM.

De utilitate cognoscendi sophisticas orationes et apparatus ad eas diluendas.

De responsione autem, et quomodo oportet solvere, et quid, et ad quam utilitatem orationes huiusmodi prosunt, post hæc dicendum. Utiles ergo sunt ad philosophiam propter duo. Primum quidem, quia ea quæ ut plurimum propter dictionem fiunt, melius se habere faciunt ad id, quotupliciter quodque dicitur, et ea quæ similiter et quæ aliter in rebus accidunt et in nominibus. Secundum autem, ad eas quæ per seipsum inquisitiones fiunt, nam qui ab alio facile captiose fallitur, et id non sentit, et ipse quoque a se id patitur persæpe. Tertium vero, et reliquum adhuc, ad gloriam, eo quod circa omnia exercitatus esse videbitur, et in nullo se in experte habere; nam si is qui in orationibus est consocius, orationes vituperat, cum nihil habeat quod determinet de vitiositate earum, dat suspicionem quod videri velit insolescere, non quia verum sit, sed propter imperitiam. Respondentibus autem, quomodo obstandum sit adversum huiusmodi orationes, manifestum, siquidem recte dicimus prius ex quibus sunt captiosæ ratiocinationes, et si (quæ inquirendæ sunt) superabundantias sufficienter divisimus. Non est autem idem sumentem orationem videre, et solvere vitiositatem, et interroganti posse occurrere celeriter; nam quod scimus, sæpe transpositum ignoramus. Amplius autem quemadmodum in aliis, id quod citius et tardius, ex exercitatione sit magis, sic et in orationibus se habet; quare si manifestum quidem sit nobis, immediati autem simus, privamur opportunitatibus frequenter. Accidit autem quandoque sicut in linearum descriptionibus (nam et illic solventes quandoque componere verum non possumus), sic et in redargutionibus, nam scientes propter quid orationem accidit connectere, solvere tamen orationem impotes sumus.

CAPUT II.

De apparenti solutione respondentis.

Primum igitur quemadmodum syllogizare dicimus, opinabiliter quandoque magis quam vere, eligere

B oportere, sic ad solvendum quandoque magis opinabiliter quam ad veritatem; nam omnino adversus contentiosos est reluctantandum, non ut ad eos qui redarguunt, sed qui redarguere apparent. Non enim dicimus eos syllogizare, quare ut non videantur; emendandi sunt; nam si redargutio est contradictio non æquivoca ex quibusdam, nihil opus est dividere ad amphibola, et æquivocationem (non enim facit syllogismum), sed nullius alterius gratia dividendum est, nisi quia conclusio videtur redargutioni similis. Non ergo redargui, sed videri redargui cavendum est, eo quod interrogat amphibola, et quæ propter æquivocationem sunt, et quæcunque aliæ huiusmodi cavillationes quæ et veram redargutionem adumbrant, et redarguentem atque non redarguentem incertum reddunt. Nam (quia licet in fine cum conclusum fuerit dicere se non idipsum quod affirmavit negare, sed æquivoce aut amphibolice, quamvis quam maxime contingit in idem ferat) incertum si redargutus est; incertum enim si vera nunc dicit. Si vero dividens interrogasset æquivocam aut amphibolum, non certa esset redargutio, quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentiosi, sic vel non respondere eum qui interrogatur, si fieri potest. Nunc autem quia non bene interrogant inquirentes, necesse est ut respondeat aliquid is qui interrogatus est, emendans vitium interrogationis, quia diviso sufficienter, vel sic, vel non, necesse est dicere respondentem. Si autem aliquis putet secundum æquivocationem redargutionem esse, quodammodo non erit respondentem effugere, quin redarguatur; nam in iis quæ oculis subjecta sunt, necessarium quod affirmavit negare nomen, et quod negavit affirmare. Enim vero ut diluunt quidam, nihil prodest, nam non Coriscum aiunt esse musicum et non musicum, sed hunc Coriscum musicum, et hunc Coriscum non musicum. Eadem namque erit oratio Coriscum, ei quæ est hunc Coriscum musicum esse, vel non musicum, quod simul affirmant et negant. Sed fortasse non idem significant, nam nec illic nomen, quare in aliquo differt. Si autem hoc quidem simpliciter dicendo Coriscum assignet, illi

autem addat aliquem, aut hunc, absurdum est. Nihil enim magis quam alterum, utrolibet enim nihil differt. Non sic igitur, sed quia incertus quidem est qui non determinavit ambiguitatem, utrum redargutus est vel non redargutus, datum autem est in orationibus dividere, manifestum quod non determinando dare interrogationem, et quidem simpliciter, peccatum est, quoniam etsi non ipse, tamen oratio redargutæ similis est. Accidit autem sæpe videntes amphiboliam torpescere dividere, eo quod crebra talia proponantur, ne ad omne videantur molesti esse, deinde non putantibus propter id fieri orationem, sæpe profecto occurrit inopinabile, quapropter quia datum est, dividere haud cunctandum, quemadmodum dictum est prius. Si autem duas interrogationes non unam facit quistquam interrogationem, non propter æquivocationem vel amphiboliam fiet captiosa collectio, nonne redargutio an non? Quid enim differt interrogare si Callias et Themistocles musici sint, quam si ambobus unum nomen esset existentibus diversis? nam si plura significat quam unum, plura interrogavit; si igitur non rectum est ad duas interrogationes unam responsionem censere sumere simpliciter, manifestum quoniam nulli eorum quæ æquivoca sunt, convenit respondere simpliciter, nec si de omnibus quidem verum sit, veluti censent quidam, nihil enim differt hoc, quam si interrogasset: Coriscus et Callias utrum domi sint, an non sint domi? sive adsint ambo, sive non adsint, utrinque enim plures propositiones. Non enim si verum est dicere, interrogatio propter id una, possibile est enim ad decies millenas interrogatas quæstiones, omnes sic vel non verum est dicere, atamen non est respondendum una responsione: interimitur enim disputatio. Id autem simile ac si idem nomen imponatur diversis. Si igitur non oportet ad duas interrogationes unam responsionem dare, manifestum quoniam nec in æquivocis sic vel non dicendum, neque enim qui dixit respondet, tametsi dixit; sed id amittunt quodam modo in disputationibus, eo quod lateat quod accidit. Quemadmodum igitur diximus quod redargutiones quædam videntur esse cum non sunt, eodem quoque modo et solutiones quædam videntur esse, quæ non sunt, quas dicimus quandoque operæ pretium magis afferre quam veras in contentiosis orationibus, et in ea (quæ ad duplex est) occursione. Respondendum autem in iis quæ videntur, esto dicendo, nam et sic minime fiet redargutio. Si vero aliquid quod inopinabile sit cogatur dicere, hic maxime addendum videri, sic enim neque redargutio neque inopinabile videbitur fieri. Quia autem quo pacto petitur quod est in principio, manifestum putant omnino (si sint propinquæ) interimendum, et non concedenda esse ulla, perinde ac si quod in principio est petat. Et quando aliquid tale postulaverit quispiam quod necessarium quidem est accidere ex positione, sit autem falsum vel inopinabile, idem dicendum, nam quæ ex necessitate accident, ejusdem videntur esse positionis. Amplius, quando universale non nomine

A sumitur, sed similitudine, dicendum quod non sic datum est, neque ut proposuit, sumit, nam propter id fit sæpe redargutio. Cum autem prohibetur his, ad id quod non bene ostensum est redeundum, obstandum autem secundum dictam determinationem. In iis igitur quæ proprie dicuntur nominibus, necesse est respondere, vel simpliciter, vel dividendo. Quæ autem subintelligentes proponimus, ut quæcumque non plane, sed truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio, ut putasne quidquid est Atheniensium, possessio est Atheniensium? sic. Similiter autem et in aliis? atqui homo est animalium, sic. Possessio igitur animalium, homo. Nam hominem animalium esse dicimus, quia animatus est, et Lysandrum Lacedæmoniorum, quia Lacedæmonius est. Manifestum igitur quoniam in quibus obscurum est quod proponitur, non simpliciter concedendum. Quando vero duobus existentibus cum hoc quidem est, ex necessitate alterum esse videtur; cum vero alterum est, hoc non ex necessitate, interrogato utroque, oportet quod minus est dare. Nam difficilius est colligere de pluribus. Si autem argumentetur quod huic quidem est contrarium, illi autem non est, si oratio vera sit, contrarium esse est dicendum, at nomen alterius positum non esse. Quoniam autem quædam quidem eorum quæ dicuntur plures eum qui non concedit falsum dicere aiunt, quædam autem non, ut quæcumque ambigunt (utrum enim corruptibilis vel immortalis sit anima animalium, non exploratum est multis), in quibus igitur incertum est utro modo solet dici quod proponitur; utrum in iis quæ sunt ut sententiæ, vocant enim sententias, et veras opiniones, et totas negationes, ut diameter incommensurabilis est. Amplius, de quo verum dubitatur, transferens quispiam nomina maxime latebit in illis, nam quia incertum est utro modo se habet verum, non videbitur sophisticè agere; propter id autem quod dubium, non videbitur falsum dicere, nam metaphora faciet orationem sine redargutione videri. Amplius, quascunque interrogationum præsennerit aliquis, præinstandum est et prædicendum, nam sic maxime interrogantem prohibebit.

CAPUT III.

De recta solutione loci.

Quoniam autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quæcumque interrogationem accidat falsum (falsus autem syllogismus dicitur dupliciter, nam aut si collectum est falsum, aut si cum non est syllogismus, videtur esse syllogismus), crit et quæ nunc dicta est solutio, et apparentis syllogismi, ob quam videtur esse interrogationum correctio; quare contingit orationes syllogizantes quidem interimere, apparentes autem dividendam solvere. Rursum autem quoniam syllogizantium orationum, hæ quidem veram, illæ autem falsam habent conclusionem, eas quidem quæ secundum conclusionem sunt falsæ, duobus modis contingit solvere: nam et eo quod interimitur aliquid eorum quæ interrogata sunt, et eo quod ostenditur conclusio non

sic se habere. Eas vero quæ secundum propositiones, eo quod interimitur quiddam solum, nam conclusio vera est. Quare volentibus solvere orationem, primum quidem inspiciendum si syllogizat, an non syllogizat; deinde utrum vera sit conclusio, an non vera, quatenus vel dividentes, vel interimentes solvamus, et iterum interimentes hoc modo, vel illo, quemadmodum dictum est prius. Differt autem plurimum, et interrogantem, et non, solvere orationem; nam prævidere quidem difficile est, per otium autem temporis videre, facile. Earum igitur quæ propter æquivocationem et amphiboliam redargutionum, aliæ quidem habent aliquam interrogationem plura significantem, aliæ autem conclusionem multipliciter dictam: ut in ea quidem quæ est silentia dicere, conclusio est duplex; in ea vero quæ est non conscire scientem, una interrogationum amphibolia est. Et duplex quidem quandoque est ens, quandoque non est ens, et quandoque significat duplex; hoc quidem ens, illud vero non ens. Quibuscumque igitur in fine est multiplex, nisi prius sumpserit contradictionem, non fit redargutio, ut in eo quod est cæcum videre, nam sine contradictione non fit redargutio. Quibuscumque vero in interrogationibus, non necesse est prænegare quod duplex est, nam non ad hoc, sed propter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex et nomen et orationem sic respondendum, quod est ut sic, est autem ut non: ut de eo quod est silentia dicere, quod est ut sic; est autem ut non, et quæ expediunt, agendum; sunt autem quæ sic, sunt autem quæ non, nam expeditia dicuntur multipliciter. Si autem lateat, in fine addendo interrogationi corrigendum, estne silentia dicere? non tamen eos qui silent. Et in his autem quæ se habent quidem multipliciter in propositionibus, similiter. Nonne putas consciunt, quod sciunt? sic. Sed non sic scientes, non enim est idem, quod non est conscire, atque sic quidem non esse scientes. Et omnino oblectandum est, tametsi simpliciter colligatur, quod non rem quam dixit negavit, sed nomen, quare id non est redargutio. Manifestum autem et eas quæ sunt propter compositionem et divisionem, quomodo solvendum, nam si divisa et composita oratio aliud significat cum concluditur, contrarium dicendum. Sunt autem hujusmodi omnes orationes secundum compositionem et divisionem. Putasne quo vidisti tu hunc percussum, illo percussus est hic? et quo percussus est, illo tu vidisti? Habet quidem aliquid etiam dubiarum questionum, quamvis sit propter compositionem, nam non est duplex ob id quod est secundum divisionem, non enim eadem oratio fit divisa, et composita. Siquidem ora et hora secundum accentum prolata significant aliud, sed in scriptis quidem idem nomen, eum ex eisdem elementis scriptum sit, et similiter, et illic autem jam signa faciunt, prolata non eadem. Quare non duplex quod propter divisionem est. Manifestum autem quoniam non omnes redargutiones propter duplex, sicut quidam dicunt. Di-

videndum igitur et qui respondet, non idem est enim dicere videre oculis percussum, et dicere oculis percussum videre. Et Euthydemis oratio: Putasne vidisti tu nunc existentes in Pyræo naves, cum in Sicilia sis? et rursum, putasne malum satorem bonum esse? sit autem quis bonus, autor malus; quare autor malus. Putasne quorum scientiæ bonæ, bonas esse disciplinas; mali autem bona disciplina, igitur bona disciplina malum, atamen et malum, et disciplina malum, quare mala disciplina, malum. Putasne verum dicere nunc quoniam tu factus es? factus ergo nunc. An aliud significat divisum? verum enim dicere nunc, quod tu factus es; sed non, nunc tu factus es. Putasne ut potes, et quæ potes, sic et ipsa facere? non citharizans autem habes potestatem citharizandi, citharizabis igitur non citharizans. An non hujus habet potestatem, ut non citharizans citharizet? sed cum non facit hoc, ut faciat. Solvunt autem quidam id et aliter, nam si dedit ut potest facere, non dicunt accidere non citharizantem citharizare. Non enim omnino ut potest facere datum est facere, non idem autem esse et potest, et omnino et potest facere. Sed manifestum quoniam non bene solvunt, nam orationum omnium quæ propter idem, eadem solutio; eadem autem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogatas, sed est ad interrogantem, et non ad orationem. Propter accentum autem orationes non sunt, neque in iis quæ scribuntur, neque in iis quæ dicuntur, præterquam si quæ paucae sunt, ut hæc: putasne est quod habitas domus? sic. Nunquid, ne est quod habitas, negatio ejus est quod habitas? sic. Dicebas autem, ne esse quod habitas domum. Negas igitur te habitare domum. Quomodo autem solvendum est, palam. Non enim idem significat graviter et acute prolatum. Manifestum autem est in iis quæ sunt propter id quod ut eadem dicuntur ea quæ non sunt eadem, quo pacto obstandam, eo quod habemus genera prædicamentorum; nam hic quidem dedit interrogatus non esse aliquid eorum quæ quid est significant, ille vero ostendit quidem esse aliquid eorum quæ sunt ad aliquid vel quantitatis. Videntur autem quid est significare propter dictionem, ut in hac oratione. Putasne contingit idem simul facere et fieri? non; at vero videre simul et videri idem et secundum idem contingit. Putasne est aliquid eorum quæ sunt pati facere? non. Nonne igitur secatur, writur, operatur similiter dicuntur, et omnia quidem pati significant? rursum autem currere, videre similiter sibi invicem dicuntur, verumtamen videre, operari aliquid est, quare et pati aliquid, simul etiam et facere. Si autem aliquis illic dans contingere simul idem facere, et pati, videre, et videri dicat possibile, nondum redargutus est si non dicat videre facere aliquid, et videri pati: indiget enim hac interrogatione, sed ab audiente opinatur datum esse, cum et secare facere aliquid, et secari fieri aliquid dedit; et quæcumque alia similiter dicuntur. Nam reliquæ ipse addit qui audit, veluti similiter dictam, illud autem dicitur quidem

non similiter, videtur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquivocationibus, putat enim in æquivocis inscius orationum, quam dixit negare rem, non nomen, ideoque adhuc indiget interrogatione si ad unam aspiciens dicat æquivocum. Sic enim dante, erit redargutio. Similes autem et hæ orationes illis, si quod quis habens, postea non habet, amisit; nam unum solum amittens calculum, non habebit decem calculos. An quod non habet quidem, prius habens, amisit? quantum autem habet aliquot, non necesse est tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in eo quot, nam decem aliquot. Si igitur dixisset a principio, si quot quis non habet prius habens, putasne amisit tot? nullus utique dedisset, sed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis quod non habet, non enim habet unum solum calculum. An non dedit quod non habuit, sed ut non habuit? nam solum, non quod significat, neque quale, neque quantum, sed ut se habet ad aliquid, ut quod non cum alio. Quemadmodum si dicat, putasne quod non aliquis habet dabit? non annuente autem, interroget. Si dabit quis aliquid cito, qui non habet cito? astruentem autem colligat quod dabit quis quod non habet, et manifestum quoniam non syllogizavit, nam cito non est quod dare, sed hoc modo dare. Quo autem modo non habet, dabit aliquis, ut quod delectabiliter habet, mæste dabit. Similes autem et hujusmodi orationes. Putasne quam non habet, manu percutiet quis? aut quem non habet, oculo videbit? non enim habet unum solum oculum. Solvunt autem quidam dicentes, et quod habet unum solum oculum, et aliud quilibet qui plura habet, quidam autem et ut quod habet accepit. Dedit enim unum solum hic calculum, et hic habet (dicunt) unum solum ab hoc calculum, accepit enim ab hoc, ergo unum solum habet hic calculum. Alii autem statim interrogationem interimentes, quia contingit quod non accepit habere, ut vinum accipientem suave, si corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod dictum est prius, hi omnes non ad orationem, sed ad hominem solvunt, nam si esset hæc solutio, dante oppositum non possibile esset solvere, quemadmodum et in aliis: ut si est quidem quod est, est etiam quod non est solutio. Si simpliciter det dici, concludit; si autem non concludit, non erit solutio. In prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri syllogismum. Amplius autem et hæ sunt ex hujusmodi orationibus. Putasne quod scriptum est, scripsit quis? scriptum est autem nunc quod tu sedes, falsa oratio; erat autem vera cum scribebatur, igitur simul scribebatur falsa et vera. Nam falsam vel veram orationem, vel opinionem esse, non quod, sed tale significat, nam eadem ratio et in opinione. Et putas quod discit discens, hoc est quod discit? discit autem aliquis quod est tarde, celeriter. Non igitur quod discit, sed ut discit dixit. Et putas quod ambulat aliquis, pessundat? ambulat autem totam diem. An non quod ambulat, sed quando ambulat

A dixit. Nec cum scyphum quis bibat, quod bibit, sed ex quo? Et putas quod quis scivit inveniens, vel discens scivit? quorum autem hoc quidem invenit, illud autem didicit, ambo hæc neutrum. An hæc quidem omne, quod autem non omne? Et quoniam est quis tertius homo a se, et ab unoquoque. Nam homo et omne commune, non hoc aliquid, sed quale quid, vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel hujusmodi aliquid significat. Similiter autem et in hoc, Coriscus et Coriscus musicus, utrum idem an alterum? Nam hoc quidem hoc aliquid, illud autem quale quid significat, quare non est idem exponere. Exponere autem non facit tertium hominem, sed idipsum quid est concedere, non enim erit hoc aliquid esse id quod Callias et id quod homo est; neque si quis expositum non id quidem quod hoc aliquid esse dicat, sed idem quod quale, nihil referet, nam erit a multis unum quiddam, ut homo; manifestum ergo quoniam non dandum hoc aliquid esse quid quod communiter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Omnino autem in quæ propter dictionem sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio quam propter quod est oratio, ut si propter compositionem oratio, solutio dividendo, si autem propter divisionem, componendo. Rursum si propter accentum acutum, gravis erit solutio; si vero propter gravem, acutus. Si autem propter æquivocationem est, oportet oppositum nomen dicendo solvere, ut si animatum accidit dicere, negando non esse, manifestum quod est inanimatum; si vero inanimatum dixit, hic autem animatum colligat, dicendum quod est inanimatum. Similiter autem et in amphibolia. Si autem secundum similitudinem dictionis, oppositum erit solutio, putasne quod non habet dabit aliquis? An non quod non habet, sed ut non habet? ut unum solum calculum. Putasne quod scit discens, vel inveniens scit? attamen non quæ scit, et si quod ambulat pessundat, non tamen quando. Similiter autem et in aliis.

CAPUT IV.

De diluendis argutiis accidentis.

Ad illas vero quæ propter accedens, una quidem solutio est ad omnes. Nam quia indeterminatum est quando dicendum de re, cum quidpiam accidenti inest (et in quibusdam quidem videtur, et dicunt, in aliquibus autem non dicunt necessarium esse), dicendum igitur conformantes similiter ad omnes quod non est necessarium; habere autem oportet quo refellat dicendo id quod periade est. Sunt autem omnes hujusmodi orationes propter accedens, ut putasne id scis, quod debeo te interrogare? Age, cognoscisne venientem, aut coopertum? Statuane tuum opus est? An tuus canis pater? Suntne paucies pauca, pauca? Manifestum enim est in omnibus his quoniam non necesse est quod de accidente dicitur, et de re verum esse; solis enim iis quæ secundum substantiam sunt indifferentia, et quæ unum sunt, omnia videntur eadem inesse, bono autem non

idem est bonum esse, et venturum esse interrogare, neque venienti, aut cooperto, et venientem esse et Coriscum. Quare non si cognosco Coriscum, ignoro autem venientem, eundem cognosco et ignoro, neque si hoc est meum, est autem opus, meum est opus, sed possessio, vel res, vel aliquid quidpiam. Eodem autem modo et in aliis. Solvunt autem quidem interruentes interrogationem, dicunt enim contingere eandem rem cognoscere, et ignorare, sed non secundum idem; venientem igitur non noscentes, Coriscum autem noscentes, eundem quidem cognoscere et ignorare dicunt, sed non secundum idem. Attamen primum quidem (quemadmodum jam diximus) oportet earum quæ propter idem sunt orationum eandem esse solutionem; id autem non erit si quis non in cognoscere, sed in quod est esse, aut aliquo modo se habere ipsum quod approbant, sumat (ut si hic est pater, est autem tuus): nam tametsi in quibusdam id verum est, et contingit idem cognoscere et ignorare, tamen hic nihil commune habet quod dictum est. Nihil autem prohibet eandem orationem plures vitiositates habere, sed non omnis peccati manifestatio solutio est.

Nam possibile est ostendere quempiam, quod falsum quidem syllogizavit, propter quod autem non ostendore (ut Zenonis orationem quod non est moveri); quare et si quis conetur colligere ut ad impossibile, peccat, et si millies syllogizet, non enim est hæc solutio, nam erat solutio manifestatio syllogismi falsi propter quod falsus. Si igitur non syllogizavit, quamvis aut verum, aut falsum conetur colligere, illius manifestatio solutio est. Fortasse autem et id in quibusdam nihil prohibet accidere, verum in his nec hoc videbitur, nam et Coriscum quod Coriscus, cognoscit, et venientem quod veniens. Contingere autem idem cognoscere et non, ut quod album quidem cognoscere, quod autem musicum, non cognoscere: sic enim idem cognoscit et non cognoscit, sed non secundum idem, venientem autem et Coriscum, et quod veniens, et quod Coriscus, cognoscit. Similiter autem peccant et qui solvunt quoniam omnis numerus paucus, ut ii quos diximus, ut pote qui cum non conclusum est, id omittentes, verum conclusum esse dicunt (omnia enim esse et multum et paucum dicentes), peccant. Quidam autem et duplici solvunt syllogismos, ut quoniam tuus est pater, aut filius, aut servus. Attamen manifestum quoniam si eo quod multipliciter dicitur apparet redargutio, oportet nomen vel orationem proprie esse plurimum, hunc autem esse hujus filium, nemo dicit proprie, si dominus est filii, sed propter accidens compositio est (putasne est hoc tuum? sic; est autem hoc filius, tuus igitur filius), quia accidit esse et tuum, et filium, sed non tuum filium. Et esse aliquid malorum bonum, nam prudentia est disciplina malorum. Hoc autem horum esse non dicitur multipliciter, sed possessio; siquidem fortasse multipliciter (nam et hominem animalium dicimus esse), sed non possessionem; et si quid ad mala dicitur ut aliquorum

PATROL. LXIV.

A propter id malorum est, sed non malorum, propter id igitur quod aliquo modo etiam simpliciter apparet, quanquam contingit fortasse bonum esse aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac, sed magis si quod mancipium sit bonum mali. Fortasse autem neque sic. Non enim si bonum est et hujus, bonum hujus simul; verum neque hominem dicere animalium esse, dicitur multipliciter; non enim si aliquid significamus auferentes, id dicitur multipliciter, nam et dimidium dicentes versus da mihi, lliada significamus, Iram pande dea.

CAPUT V.

De solutione sex ultimorum locorum extra dictionem.

Eas vero quæ sunt propter id quod præcipue, illud autem, vel qua, vel ubi, vel aliquo modo, vel ad aliquid dicitur, et non simpliciter, solvendum est considerando conclusionem ad contradictionem, si contingit horum aliquid passas esse. Nam contraria, et opposita, et affirmationem, et negationem, simpliciter quidem impossibile inesse eidem, qua autem utrumque, vel ad aliquid, vel aliquo modo, vel hoc quidem qua, illud autem simpliciter nihil prohibet; quare si hoc quidem simpliciter, illud autem qua, nondum est redargutio. Hoc autem in conclusione considerandum ad contradictionem. Sunt autem hujusmodi orationes omnes id habentes, putasne contingit quod non est esse? attamen non est aliquid id quod non est. Similiter autem et quod est non erit, nam non erit aliquid cum sunt. Nunquid contingit eundem simul bene jurare et pejerare? Nunquid possibile est simul eidem suadere et dissuadere? An neque esse quid, et esse, idem? quod autem non est, non si est quid, etiam est simpliciter. Neque si bene jurat id quidem, et qua, necesse est et bene jurare, nam qui jurat se pejeraturum, bene jurat pejerans hoc solum, at non bene jurat. Neque qui dissuadet, suadet, sed secundum quid suadet. Similis autem ratio est et de eo quod est mentiri eundem simul et verum dicere, sed propter id quod non est facile inspicere utrum qui assignet simpliciter veracem esse, vel mendacem difficile apparet. Prohibet autem eundem nihil simpliciter quidem esse mendacem, qua autem veracem, vel alicujus esse veracem aliquem, veracem autem non. Similiter autem et in ad aliquid, et ubi, et quando, omnes enim hujusmodi orationes propter id accidunt. Putasne sanitas, vel divitiæ bonum? attamen insipienti, et non recte utenti non bonum, ergo bonum, et non bonum. Estne sanum esse, vel potestatem habere in civitate bonum? verumtamen est quandoque non bonum; idem igitur eidem bonum, et non bonum. An nihil prohibet quod simpliciter est bonum, huic non esse bonum? aut huic quidem bonum, at non nunc, vel non hoc in loco bonum. Putasne quod non vult sapiens, malum; amittere autem non vult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem est dicere malum est bonum, et amittere bonum. Similiter autem et quæ de fure est oratio, non enim si

malum est fur, etiam capere est malum, ergo vult malum, sed potius bonum, nam capere bonum est. Et aegritudo malum est, sed non amittere aegritudinem malum. Putasne justum injusto, et quod juste eo quod injuste magis eligendum est? sed mori injuste magis est eligendum. Putasne justum est sua habere quemque? quæ autem aliquis adjudicabit secundum opinionem suam et si sit falsa, sua sunt ex lege, idem igitur justum et injustum. Et utrum oportet judicare eum qui justa dicit, an qui injusta? at vero eum qui injuriam passus est, justum est abunde dicere quæ passus est, ea autem erant injusta. Non enim etsi pati aliquid injuste eligendum, id quod est injuste eligibilius quam quod juste, sed simpliciter quidem quod juste, hoc autem nihil prohibet si injuste, an juste: et habere sua quemque justum, aliena autem non justum. Judicium vero hoc justum esse nihil prohibet, ut quod sit secundum opinionem judicantis, non enim si justum est hoc modo vel huic, et simpliciter justum est. Similiter autem et quæ injusta sunt, nihil prohibet dicere ea justum esse. Non enim si dicere justum est, necesse est justa esse, sicut nec si est utile dicere, utilia. Similiter autem et in injustis. Quare non si quæ dicuntur injusta qui dicit injusta convincitur, dicit enim quæ dicere est justa, simpliciter autem et quæ pati injusta. Iis autem quæ propter definitionem sunt redargutiones, quemadmodum dictum est prius, obstandum considerantibus conclusionem ad contradictionem, ut sit idem, et secundum idem, et ad idem, et similiter, et in eodem tempore. Si vero in principio interroget, non constendum (quoniam impossibile est idem esse et duplum et non duplum), sed dicendum, non sic ut forte sit redarguere contentem. Sunt autem omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui novit quidque, quod quamque cognovit rem, et qui ignorat similiter? cognoscens autem quis Coriscum quod Coriscus, ignorabit quod musicus; quare idem cognoscit et ignorat. Putasne quadricubitum tricubito majus? fieri enim potest ex tricubito quadricubitum secundum longitudinem, majus autem minore majus, idem igitur eodem secundum idem majus et minus. Illa vero quæ sunt propter id quod petunt, atque sumunt quod in principio, si interroganti quidem manifestum s. t. non dandum, neque si probabile sit dicentem esse veracem. Si autem lateant, ignorantiam ob vitiositatem tadium orationum ad interrogantem retorquendum, tanquam non redarguentem, nam redargutio sine eo est quod est in principio, deinde datum est non ut eo uteretur, sed ut ad illud colligeret contrarium, ut in non semolis redargutionibus. Et eas quæ propter consequens sunt conjectantes, in ipsa oratione monstrandum. Est autem duplex sequentium consequentia, aut enim ut particulare sequitur universale, ut hominem animal (postulant enim si hoc cum illo, et illud esse enim hoc), aut secundum oppositiones. Nam si huic est illud consequens, et opposito oppositum, propter quod et Melissi oratio,

A Nam si genitum est, habet principium, ingenitum postulat non habere principium. Quare si ingenitum est cælum, et infinitum. Id autem non est, e converso enim consequentia. Quæcunque autem propter id quod additur aliquid colligunt, considerandum si (eo sublato) accidit nihil minus impossibile; deinde id manifestandum et dicendum quod dedit non tanquam videretur, sed ut ad orationem, quo vero usus est, nihil ad orationem. Ad eas autem quæ plures interrogationes unam faciunt, statim in principio determinandum est. Nam interrogatio una est, ad quam una responsio est. Quare neque plura de uno, neque unum de pluribus, sed unum de uno affirmandum vel negandum. Sicut autem in æquivocis quandoque quidem ambobus, quandoque neutri inest. Quare cum non simplex est interrogatio, simpliciter respondentibus nihil accidit pati. Similiter et in his, quando igitur plura uni, vel unum pluribus inest, vel non inest, simpliciter danti, et hoc peccato peccanti, nihil contrarium accidit. Quandoque autem huic quidem inest, illi autem non, aut plura de pluribus, et est ut insint ambobus, est autem ut non insint rursus, quare id cavendum. Ut in his orationibus, Si hoc quidem est bonum, illud autem malum, quod verum est dicere quoniam hæc bonum et malum et rursus neque bonum neque malum; non enim inest utrumque utrique; quare idem bonum et malum, et neque bonum neque malum. Et si unum quodque ipsum sibi idem est et aliis diversum, quoniam non aliis eadem, sed sibi, et diversa eisdem; ipsa sibi diversa et eadem. Amplius, si bonum quidem malum sit, malum autem bonum, duo utique fieri. Et duorum et inæqualium utrumque ipsum sibi esse æquale; quare æqualia et inæqualia ipsa sibi. Incidunt autem hæ orationes et in alias solutiones, nam ambo et omnia plura significant; non igitur idem præter nomen accidit affirmare et negare. Id autem non erat redargutio, sed manifestum, quoniam si non una interrogatio plures fiant, sed unum de uno affirmet aut neget, id non erit impossibile.

CAPUT VI.

Dilutiones negationis et solacismi.

In illis autem quæ deducunt ad idem frequenter dicere, manifestum quod non dandum eorum quæ ad aliquid dicuntur significare, aliquid separatas per se prædicationes, ut duplum, sine eo quod est dimidii quid inesse apparet, nam et decem in deficientibus uno ad decem, et facere in non facere, et omnino in negatione affirmatio; non tamen si quis dicat hoc non esse album, dicit idem album esse, duplum autem neque significat aliquid fortasse, quemadmodum neque quod in dimidio. Quod si forte significat, at tamen non idem et conjunctum, neque scientia in specie, ut si est medicina scientia, ipsum quod commune, illud autem erat scientia scibilibus. In iis autem quæ per se ostenduntur prædicatis, id dicendum, quod non idem est seorsum et in oratione quod ostenditur, nam eavum communiter quidem idem signifi-

cat in simo et curvo, additum autem, nihil prohibet hoc quidem naso, illud autem cruri significare, et nihil differt dicere, nasus simus, et nasus curvus. Amplius, non danda est dictio secundum rectum. Falsum enim est, nam non est simum nasus curvus, sed nasi hoc ut passio, quare nihil est absenum, si nasus simus est nasus habens cavitatem nasi. De solœcismis autem propter quid apparent accidere, diximus prius, quomodo autem solvendum, in ipsis orationibus erit manifestum. Omnes enim huiusmodi volunt construere. Putas quod dicis quidpiam vere esse, etiam est illud vere? dicis autem quidpiam lapidem esse, est igitur quidpiam lapidem. An dicere lapidem non est dicere quod, sed quem, non hoc, sed hunc? si igitur dicat aliquis, putas quem vere dicis est istum? non videtur Romane loqui. Quemadmodum neque si dicat, putas quam dicis esse, est iste? lignum autem dicere iste, vel quæcunque neque masculinum, neque femininum significant, nihil refert; quare etiam non sit solœcismus, si quod dicis esse, est istud; lignum autem dicis esse, est igitur lignum istud; lapis autem est iste, masculini habent declinationem. Quod si quis dicat, putasne iste, illa est? deinde rursum, quid autem nonne iste est Coriscus? ita dicat. Est igitur illa, non collegit solœcismum, si Coriscus etiam non significet idem quod illa, non dat autem qui respondet, sed oportet hoc præinterrogare, si autem neque est, neque dat non collegit, neque in eo quod est esse aliquid, neque ad eum qui interrogatus est. Similiter igitur oportet, et illic lapidem significare iste; si autem neque est, neque datur, non dicenda conclusio, apparet autem eo quod dissimilis casus nominis similis appareat. Putasne verum est dicere quoniam ista est id quod esse ais, eam esse autem ais aspidem, est igitur ista aspidem. An non necesse est, si non ista aspidem significat, sed aspis, aspidem autem istam; neque si quem dicis esse istum, est iste, dicis autem istum esse Cleonem, est igitur iste Cleonem; non enim est iste Cleonem. Dictum est enim quoniam quem dico istum esse, est iste, non istum, neque enim Romane dicitur quo pacto interrogatio dicta. Putas, istud scis? istud autem est lapis, scis igitur lapis. An non idem significat istud in eo quod est, putas istud scis, et in hoc, istud autem lapis, sed in primo quidem hunc, in posteriore autem hic. Putasne cuius scientiam habes, scis illud? scientiam autem habes lapidis, scis igitur lapidis. An huius quidem lapidis dicis, hunc autem lapidem? datum est autem cuius scientia habes illud scis, non illius, sed illud; quare non lapidis, sed lapidem. Quod igitur huiusmodi orationes non colligunt solœcismum, sed apparent, et propter quid apparent, et quomodo est obsistendum illis, est manifestum ex iis quæ dicta sunt.

CAPUT VII.

De oratione facili, difficili et acuta.

Oportet autem intelligere quoniam omnium orationum aliæ quidem sunt faciles conspici, aliæ autem difficiliore, propter id quod et in aliquo subdole de-

ciplunt audientem, eam frequenter eadem illis existant, nam eandem orationem oportet vocare, quam propter idem sit. Eadem autem oratio aliis quidem propter dictionem, aliis autem propter accidens, aliis vero propter aliud videtur esse, quia unumquodque translaticium non similiter est manifestum. Quemadmodum igitur in iis quæ sunt propter equivocationem (qui modus videtur esse ineptissimus) captiosarum ratiocinationum, hæc quidem et quibuslibet sunt manifesta (nam et orationes pene ridiculosæ sunt omnes propter dictionem: Ut vir ferebatur curru in scalas, ubi venit servus, apud Ceream? Et Bo-reas purusne? non certe, perdit enim pauperem, et eumentem. Et ultra boum ante pariet? neutra, sed retro umbæ. Putasne est Evarchus? non certe, sed Apollonides. Eodem autem modo et aliarum fere quam plurimæ), illa autem et peritissimos videntur latere. Signum autem horum quoniam contendant sæpe de nominibus, ut utrum idem significant de omnibus ens et unum, an aliud; aliis enim videtur significare ens et unum; alii autem Zenonis orationem et Parmenidis solvunt, eo quod multipliciter dicant unum dici, et ens. Similiter autem et propter accidens et aliorum singulum quodque, aliæ quidem orationes erunt faciles videri, aliæ vero difficiliore. Et sumere in quo genere, et utrum redargutio, an non redargutio, non facile similiter in omnibus est. Est autem acuta oratio, quæ dubitare facit maxime, mordet enim hæc maxime, dubitatio autem est duplex, hæc quidem in syllogizantibus, quam eligat quis interrogationum, illa autem in contentiosæ sustinentibus, quomodo dicat quis propositum. Quæ propter in iis quæ syllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciunt. Est autem ea quæ syllogizat quidem, oratio acutissima, si ex quam maxime apparentibus quam maxime probabile interimat et construit. Nam cum una oratio sit (transposita contradictione) omnes similiter habebit syllogismos: semper enim ex probabilibus similiter probabile interimet aut construit; quapropter dubitare necessarium est. Maxime igitur talis acuta, quæ ex æquo conclusionem facit interrogationibus; secunda autem quæ ex omnibus similibus. Hæc enim similiter faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda est; id autem difficile est? nam interimendum quidem, quid autem interimendum, dubium. Contentiosarum autem acutissima; quæ primum statim dubia est, utrum syllogizat, an non, vel utrum propter falsum, an divisionem solutio. Secunda autem aliarum, quæ manifesta quidem quod propter divisionem vel interemptionem est, non tamen est explorata per cuius interrogationum interemptionem, vel divisionem, solvenda est, scilicet utrum propter conclusionem, an propter aliquam interrogationum id est. Quandoque igitur non syllogizans oratio facilis est, si int valde inopinabilia, vel falsa quæ sumuntur, quandoque autem non digna despici. Nam quando deest aliqua talium interrogationum, de qua oratio et propter quam est, et qui non sumit illam, et col-

ligit, inepta est ratiocinatio; quando autem eorum A
quæ extrinsecus non despicienda ullo modo, sed
oratio quidem justa, interrogans autem non probe
interrogavit. Et est sane solvendum quandoque quid-
dem ad orationem, quandoque autem ad interrogan-
tem, et interrogationem, quandoque vero ad neutrum
horum; similiter et interrogandum et syllogizandum
est et ad positionem, et ad respondentem, et ad temp-
pus, quando fuerit pluri temporis egeus solutio,
quam præsentis temporis (quo disputantur) ad solu-
tionem.

CAPUT VIII.

Epilogus octo præcedentium et duorum præsentium librorum.

Ex quot igitur, et ex quibus sunt iis qui dispu-
tant captiosæ ratiocinationes, et quomodo ostende-
mus, falsum et inopinabilia dicere faciemus, amplius
autem ex quibus accidit syllogismus, et quomodo
interrogandum; et quis ordo interrogationum, insu-
per autem ad quid sunt utiles huiusmodi omnes ora-
tiones, et de responsione simpliciter omni, et quo-
modo solvendum est orationes et syllogismos, dicta
sint de omnibus a nobis hæc. Reliquum autem est
de eo quod a principio orat propositum ad memo-
riam revocantes, quidpiam de ea re sub brevitate
dicere, et finem imponere dictis. Præmisimus igitur,
inveniendi facultatem quamdam ratiocinativam de
proposito ex iis quæ sunt quam probabilissima; id
enim opus est dialectices secundum se, et tentativæ. C
Quia autem præinstruitur quis ab ea propter sophis-
tices vicinitatem, ut non solum experimentum pos-
sit sumere dialectico more, sed etiam quasi scienti-
fico, propter id non solum dictum negotii officium
posuimus orationem posse sumere, sed etiam ut,
orationem sustinentes, tu emur positionem per quam
probabilissima simili modo. Causam autem diximus
hujus, quia et propter id Socrates interrogabat, sed
non respondebat: confitebatur enim se non scire.
Manifestum autem est in prioribus ex quot et ad
quot id erit, et unde idonei erimus horum. Adhuc
autem quomodo interroganda vel ordinanda quæstio
omnis, et de responsionibus quæ sunt ad syllogis-
mos. Patefactum est autem et de aliis quæcunque hu-
jusce disciplinæ sunt orationes. Præter hæc autem
et de captiosis ratiocinationibus pertractavimus quem-
admodum diximus jam prius. Quod igitur nacta sunt
finem sufficienter ea quæ proposuimus, manifestum. D

CAPUT IX.

Peroratio.

Operæ pretium autem est nos non latere quidnam
accidit circa hoc negotium. Nam eorum quæ inve-
niuntur omnium, quæ quidem ab aliis sumpta sunt
prius, elaborata paulatim incrementum sumunt ab
illis qui postmodum accipiunt; quæ autem ab initio
comperiuntur, parvum in primis sumere solent in-
crementum, attamen utilius multo eo (quod postea
ab aliis fit) accremento. Maximum enim fortasse
principium omnium, ut dicitur, quare et difficillim-
um. Quanto enim potestate validissimum, tanto
mole minimum, difficillimum est videri. Eo autem
comperito, facile est adjicere, coaptareque reliquum.
Quod et circa rhetoricas orationes accidit, pene au-
tem et circa alias artes omnes: nam qui principia
invenere, omnino ad exiguum quid perduxerunt;
qui autem nunc celebriores habentur, vindicantes a
multis, velut ex successione particulatim colligentes,
sic auxerunt. Tisias quidem post priores, Thrasy-
machus vero post Tisiam, Theodorus autem post
huic, et multi multas coadunavere partes. Qua-
propter nihil mirum si in amplum quidem creverit
ars. Hujus autem negotii non hoc quidem erat explo-
ratum, illud autem non erat, verum nihil ipsius
prorsus erat, nam eorum qui circa litigiosas ora-
tiones erant mercenarii, similis quidem doctrina,
Gorgiæ negotio. Orationes enim hi quidem rhetori-
cas, illi autem interrogativas docebant ediscere, in
quas sæpius incidere solebant alternatim utrorum-
que ad invicem orationes. Quapropter velox quidem,
ut pote quæ sine arte, erat doctrina discipulis ab
illis: non enim artem, sed quæ ab arte sunt dantes,
arbitrati sunt loqui erudite. Periinde ac si quis dis-
ciplinam dicat se tradere ut non doleant pedes,
deinde sutoriam quidem non doceat, neque unde
possint comparari talia, det autem quam plurima
genera omnimodorum calceorum. Hic profecto pro-
fuit ad usum, artem autem non tradidit. Et de rhe-
toricis quidem erant multa et antiqua dicta, de syl-
logismis autem omnino nihil habuimus prius aliud
quidquam, quod diceremus, quam mora perquiren-
tes, multo tempore insudaverimus. Si autem videtur
ex considerationibus nostris (ut ex iis quæ sunt ex
principio) hæc habere, disciplina sufficienter supra
alia negotia quæ ex traditione inducta sunt, reli-
quum erit omnium vestrum, vel eorum qui audierint
hoc opus, omnia quidem artis, venia dignari, in-
venta autem, multa prosequi gratia.

AN. MANL. SEV. BOETHII

IN TOPICA CICERONIS COMMENTARIORUM

LIBRI SEX.

LIBER PRIMUS.

Exhortatione tua, Patrici rhetorum peritissime,
quæ honestati præsentis propositi et futuræ ætatis

utilitati conjuncta est, nihil antiquius existimavi.
Cui muneri libentius acquievi, non quod ad instruendum